

a német nyelvre vonatkozólag, hogy az idegen szavak kellemes hangzást, sok magánhangzót, zenei csengést, erőteljesebb ritmust visznek bele a stílus fűrésztő egyhangúságába. „Unsere Dichter wussten wohl, was ihnen die Fremdwörter an Schmuck und Schwung, an Farbe und Klang, an Reim und Rhythmus boten“ (XX. l.).

Egyébként a valóságban az akusztikai mozzanatokat nehéz elválasztani az idegen szavakhoz fűződő egyéb hangulatoktól, úgy hogy az akusztikai hatás amelioratív eredménye már az előző pontokban tárgyalt példákön megfigyelhető. ZOLNAI BÉLA.

Meg van az szeretve.

BR. INKEY JÓZSEF multkori kis czikke jóleső ügyszeretettől fakadt, de mégis fel kell ellene szólalni. Olyan kertész ő, a ki csupa buzgalomból kitepi a gyommal együtt a virágot is. Nem elégszik meg azzal, hogy a német mintájú *lesz*-es szenvedő szerkezetet üldözze, hanem a *be van festve*-féle szerkezeteket is megtámadja. Felállít egy végig nem gondolt, be nem bizonyított, egy subjectiv „szerintem“-mel megokolt tételt: „*Szerintem helyesen*, azaz a magyar nyelv történeti fejlődését és szellemét tekintve az állapotathározói igenév segédigével, mint annak kiegészítője, *nem* használható“. Segédigéknek persze a *van*-t és a *lesz*-et érti, és a szabályt olyan esetekre vonatkoztatja, a mikor a *van* és a *lesz* tisztán formális állítványok, csupán az igevégi szerepét töltik be, az állítvány lényeges tartalmát az igenév fejezi ki.

Altalánosságban véve igaz, hogy egyik igenév sem helyettesítheti mindig a *van*-nal, *lesz*-szel ugyanazon igének *finitum* alakjait; nem mondjuk: „ülve vagyok“, hanem: „ülök“, „állva voltam“, hanem: „álltam“, „beszélő vagy“, hanem: „beszélés“, „megmondottak vagytok“, hanem: „megmondottatok“. De ez csak általánosságban igaz. Ha az igenév sajátos jelentést vesz föl, névszói eleme gyarapodik, az állapotot hangsúlyozza, bizony helyébe lép a *van*-nal együtt a *verbum finitum* alaknak: „beh sápadt vagy!“ (nem: beh elsápadtál, ha pl. virrasztástól halvány az illető), „a mondó vagyok“ (id dicturus sum), a Halotti Beszédben: mend ozchuz iarov vogmuc (omnes ad id venturi sumus), „biztatóm valál“ (más mint: biztatál). Epen így van a határozói igenévvél is. Ez is ósrégi, országszerte dívó használat szerint egyesül a *van*-nal. Hogyan hivatkozhatik INKEY a magyar nyelv történeti fejlődésére és szellemére? A középkortól megvan nyelvünkben a „nyilván vagyom“, „nyilván való“, a „tudva lévő“ is. „Hajunk szálai“ is sok század óta meg vannak számlálva. BALASSINÁL: Az versszerző neve fel vagyon jegyezve V, Mint te boritva vagy fekete zománczban III., Rakva lévén lelkem az jó reménséggel, LXXXV stb. PÁZMÁNYNÁL: Azok a faluk, melyek meghódolva voltak, minekelötte... (Remekírók 282. l.). GRÖNYÖSINÉL: Háza... éjjel s nappal nyitva, Mur. Vén. I, 27, Elméje függesztve van ide kevesnek u. o. I, 119. Sőt intransitív igenévvél: Az szerelmesnek is ébredve kell lenni u. o. III, 9, ... hogy mind az két részről ébredve lennének (= éber figyelemmel fogják kísérni a dolgokat) II, 333, vigyázva legyenek (= vigyázásban) u. o. II, 237. MIKESINÉL: itt vagyon a mi rakás kenyereink elhintve VII, de mi ebül vagyunk szállva (intr.) I.

GVADÁNYINÁL is sok eset, CSOKONAINÁL, VÖRÖSMARTYNÁL, PETŐFIMÉL is: Van nyergelve pápaszemmel orra (Sári néni). ARANYNÁL: Szöve ködbül sátoruk van; Lerontva és fegyverre hányva a nagy város Potencziána; Halva vagytok, halva! (intr. Ráchel siralma.) Sőt a *zöldre van festve* is ilyen ösökkel dicsekszik: GVADÁNYINÁL: Így vannak béfestve minden ábrázatok, Légyenek öregek, bár ifiak azok (Fal. Nót. VI); BERZSENYINÉL: Sárga képemnek halovány vonásin Festve neved lesz (Levél-töredék), PETŐFINÉL: az inség Vastagon van bágyadt alakjára festve. — Legyen hát csak ezután is zöldre festve a rácsos kapu!

És a népnyelvben is egészen rendes az efféle: holnap reggelre . . . az erdő . . . fája mind fel legyen szántva, felboronálva, bevetve tiszta búzával, a búza megérjen, le legyen aratva, é legyen nyomtatva, fel legyen szórva, meg legyen rostálva (Rádó és Anyicska, ARANY L. népmese-gyűjteményében). A népdalban: . . . Ahhoz van megkötve piros pej paripa, Föl is van nyergéve, föl is kantározva (KRIZA, Vadrózsák 109). Ki van a két szemem sirva (uo. 394). Be van az én szüröm ujjá kötve. Híres Komárom be van véve. Egy marosvásárhelyi származású éltes úrinő előttem ily megjegyzésben tört ki a cselédről: Ennek a lánynak el van menve az esze! Ez is intransitív használat, tehát nem szenvedő. SZINNYEI JÓZSEF figyelmeztet az ilyen szólásokra: Le van menve az ujjáról a bőr. — Mi sem közönségesebb, mint ez a szerkezet!

Sőt a *lesz*-szel se hibás a *-va*, ha jövőt jelent a *lesz*; pl. Mire a nap mégegyszer kisütne, Német zászló lesz oda felütve (ARANY, Török Bálint). És a hosszú dráma, a melyben fellépék, A nagy játékrendből ki lesz hagyva végkép (t. i. ha majd meghalok. ARANY: Az agg színész) és a fenti népmeseidézetben is. SZILY KÁLMÁNTÓL hallottam vagy 20 évvel ezelőtt: „Arról is gondoskodva lesz”; pedig ő csak jó nyelvérzékű író, és már akkor küzdött az „el van utazva” és „el lett marasztalva” szerkezetek ellen. (Itt visszaható igenév van!)

ARANY („Népdalok a kornak” 1880 körül) így nevelteti ki a magyartalanul használt igeneveket: Ha is engem felültettél, Irányomban meghült lettél; azután: *Ki lett mondva* az itélet, Elodáztak engem, tőled.

Am üldözzük, a mennyire tudjuk, az efféle *verden* mintájú szenvedőket: a vádlott fel lett mentve, a gyűlés össze lett hívva; Budapest az a szabály, hogy a kapuk este 10 órakor lesznek bezárva; stb., tehát mikor a *lesz* a jelen helyét bitorolja és szenvedőt szenved. De a gyommal együtt ne tépjük ki a nyelv virágait. BÁRD MIKLÓS pedig csak zengje tovább is: A kit én szeretek, meg van az szeretve!

NÉGYESY LÁSZLÓ.

A ragtalan tárgy.

A mondat tárgya a magyarban rendszeren *-t* tárgyraggal van megjelölve, a legrégibb példákat erre a VárReg.-ban találjuk: Zugna impetiit *Zemert de furto*, 12. Impetierunt *Ugudut*, *Obudut*, et *Scemhegit*, seruos, 67. Elemisméltódeással (vö. ZOLNAI: Hunfalvy-Album 78) néha kétszer is előfordul a tárgyrag, így különösen ezekben: *ötet* (*entet* EhrC. 8, 12, *ötet* BécsiC. 22) az *engemet*, *tégedet* hatása alatt; *ötet* mintájára keletkezett a XVI. sz.-ban *aztat* s ennek mintájára *eztet*.

Azokban gyakran rag nélkül fordul elő a tárgy, még pedig a következő esetekben: